

ЗНАЧЕННЯ КЛАСТЕРНОГО МЕХАНІЗМУ ТА ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СТИМУЛЮВАННІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

УДК332.146.2:351.82

Ковальчук В.А.
Аспірант кафедри
управління фінансовими послугами
Фінансового факультету ХНЕУ

Анотація. *Розглянуто кластерний механізм та механізм державно-приватного партнерства як інструмент економічного розвитку регіонів.*

Аннотация. *Рассмотрен кластерный механизм и механизм государственно-частного партнерства как инструмент экономического развития регионов.*

Annotation. *We consider the cluster mechanism and the mechanism of public-private partnerships as a tool for regional economic development.*

Ключові слова: *державно-приватне партнерство, кластерний механізм, регіональний розвиток.*

Актуальність теми обумовлена необхідністю розвитку державно-приватного партнерства в Україні як однієї з ефективних форм концентрації ресурсів влади, бізнесу і фізичних осіб для вирішення завдань розвитку регіонів країни. З прийняттям 2010 року Закону України «Про державно-приватне партнерство»[1], значно зростає науковий і практичний інтерес до механізмів його реалізації в Україні.

Одним із пріоритетних способів реалізації інвестиційних проектів за участю держави та приватного бізнесу є кластерний механізм. Зараз набуває особливого значення пошук можливостей розвитку соціальної інфраструктури, стратегічних та комунальних об'єктів шляхом об'єднання зусиль та інтересів держави і юридичних осіб.

Метою статті є визначення теоретичних засад та практичних рекомендацій розвитку регіонів через реалізацію кластерного механізму та державно-приватного партнерства.

Зарубіжні вчені, які активно займаються вивченням проблем створення кластерної моделі регіонального розвитку та стратегічного планування: М.Портер[2], Х.Шреплер[3], С.Резенфельд[4] та вітчизняні вчені: Н.М. Внукова [5], А. А. Мигранян[6], П. Чечелюк[7].

Нова державна регіональна політика має стати міцним підґрунтям для активізації інвестиційно-інноваційного розвитку, підвищення конкурентоспроможності країни на зовнішніх ринках. Провідна роль у цьому процесі належить формуванню в Україні регіональних та міжрегіональних кластерів, що дозволить оптимізувати діяльність виробничих систем, активізує розвиток високотехнологічних і наукоємних виробництв, сприятиме використанню переваг спеціалізації компаній, створюючи на цій основі потужний синергетичний ефект соціально-економічного зростання як на регіональному, так і на національному рівні.

Ключовими перевагами кластерної організації виробництва є наступні [8]:

- зміцнення співробітництва між бізнесом, наукою і державою. Світова практика свідчить, що заснування кластерів часто відбувається у рамках державно-приватного партнерства за активної участі держави як засновника та спонсора кластерних ініціатив на початкових етапах, а також науково-дослідних інститутів, які відіграють роль сполучної ланки між промисловістю, державою і наукою;
- зростання ефективності роботи компаній завдяки швидшому доступу до ресурсів, знань, інноваційних технологій та постачальників, а також завдяки зменшенню трансакційних витрат;
- активізація інноваційної діяльності компаній. Завдяки так званому «ефекту переливу» (spill-over) та більш тісному контакту зі споживачами та іншими компаніями виникають можливості створення та поширення нових ідей та технологій серед учасників кластеру та за його межі, що, у свою чергу, сприяє зростанню доданої вартості

продукції та орієнтації виробництва на виготовлення високотехнологічної продукції кінцевого споживання;

- підвищення інвестиційної привабливості регіонів та країни в цілому, що зумовлено вищим рівнем довіри інвесторів до розвинутих мережевих структур (порівняно з окремими дрібними компаніями), а також наявністю гарантій та пільг інвесторам з боку держави у випадку її участі у кластерних ініціативах;

- пришвидшення темпів створення та розвитку нового бізнесу. Нові компанії мають можливість розвиватися у більш сприятливих умовах через налагодженість зв'язків з партнерами у межах кластеру;

- формування замкнутого виробничого циклу (та у межах країни завдяки створенню у рамках кластера що напряду пов'язано з розвитком імпортозаміщення).

Протягом останніх років створення та розвиток кластерів визнано одним з найважливіших напрямів у стратегіях розвитку багатьох регіонів, у яких уже розпочато реалізацію кластерних ініціатив спільними зусиллями облдержадміністрацій, бізнесу, міжнародних та неурядових організацій.

Кластерними ініціативами охоплено майже всі регіони України, що свідчить про зацікавленість компаній у створенні бізнес-мереж та забезпечує надійну платформу для формування кластерної політики на державному рівні.

Наразі переважна більшість українських кластерів, кількість яких за різними оцінками складає близько 50, перебувають на стадії становлення. Найбільш популярними для їх створення є туристичний сектор, харчова, машинобудівна галузі промисловості, тоді як наукоємні галузі (електроніка, альтернативна енергетика, нанотехнології, інформаційні технології і фармацевтика) представлені недостатньо. Лідером кластеризації у сфері високих технологій є Харківська область, що пояснюється її високим науково-технологічним потенціалом ще з часів СРСР. Зараз Харківським регіональним комітетом з економічних реформ розроблені програми інноваційних проектів регіону, а саме: агрокластер "Село майбутнього" , Технопарк "Слобожанщина" , Технополіс "П'ятихатки" , ІТ-парк "Інтелектроніка".

Участь бізнесу у вирішенні нагальних соціальних питань країни та залучення до реалізації державних програм є загальнопоширеним світовим досвідом розвитку державно-приватного партнерства.

Реалізація національних проектів дає можливість державі розбудовувати продуктивну співпрацю з інвесторами у рамках механізму державно-приватного партнерства.

У реальному секторі економіки вже ведеться робота з реалізації проектів, зокрема, щодо розвитку транспортної інфраструктури, приймання скрапленого газу, використання альтернативних джерел енергії, будівництва доступного житла, відродження скотарства, розвитку виробництва зерна тощо.

Окрема увага приділяється національним проектам з інвестування в людський капітал, наприклад, у сфері охорони здоров'я, освіти (це - будівництво перинатальних центрів у регіонах України, спортивно-туристичної інфраструктури, створення сучасної комп'ютерної освітньої мережі та ін.)[9].

Національні проекти розраховані на поєднання безпосереднього витрачання бюджетних коштів та залучення коштів приватних вітчизняних та іноземних інвесторів.

Забезпечити здійснення заходів щодо підвищення ефективності функціонування механізму державно-приватного партнерства, зокрема:

- проведення аналізу ефективності використання об'єктів державної власності у сфері застосування державно-приватного партнерства та за його результатами визначення переліку об'єктів, щодо яких може застосовуватися державно-приватне партнерство;

- підготовку пілотних проектів державно-приватного партнерства у сфері охорони здоров'я, у деревообробній галузі та у будівництві лісових шляхів;

- проведення щоквартально моніторингу ефективності реалізації проектів державно-приватного партнерства та у разі необхідності внесення за його результатами пропозицій щодо змін до актів законодавства, спрямованих на вдосконалення механізму державно-приватного партнерства[9].

Важливою складовою інтенсифікації економічного розвитку територій є поширення кластерів та промислових кластерів та промислових парків на основі шостого та сьомого технологічного укладів. Такі форми організації виробництва створюють ширші можливості для використання місцевих ресурсів, освоєння інвестицій, у т.ч. іноземних; забезпечують доступ до нових ринків збуту; дозволяють повною мірою реалізувати потенціал міжрегіонального, інтеррегіонального та транскордонного співробітництва[10].

Літертура:

1. Закон України «Про державно-приватне партнерство» N 2404-VI Від 01.07.2010 року Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, N 40, ст.524
2. Портер М.Е. Конкуренция. / М.Е. Портер. - М.: Издательский дом "Вильямс", 2009. – 608 с.
3. Шреплер Х. Международные экономические организации: Справочник / Пер. С. А. Тюпаева, И. Н. Фомичева. - М.: Междунар. отношения, 1999. - 456 с.
4. Rosenfeld S.A. Bringing Business Clusters into the Mainstream of Economic Development // European Planning Studies, Nr. 5, 1997. – pp. 3-23.
5. Організація забезпечення створення фінансових кластерів транскордонного співробітництва: монографія / Наук. ред. та кер. кол. авт. д.е.н., проф. Н.М. Внукова. – Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 2011. – 104 с.
6. Мигранян А. А. Теоретические аспекты формирования конкурентноспособных кластеров. - М.: Атика, 1997. - 215 с.
7. Чечелюк П. Кластер не пресмыкательство перед западом, а новая инициатива в строительном бизнесе // Зеркало недели. – 2003. – № 36.
8. Інноваційні підходи до регіонального розвитку в Україні – К.: НІСД, 2011. – 47 с.
9. Сайт Офіційного представництва Президента України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/>.

10. Інноваційні підходи до регіонального розвитку в Україні – К.: НІСД, 2011. – 47 с.

Керівник: д.е.н., проф.

Н.М. Внукова